

Streszczenie

Praca doktorska mgr Mengyu Cao zatytułowana “Rola systemu zapewnienia jakości kształcenia w kształtowaniu relacji między jakością kształcenia uniwersyteckiego, akademickimi zachowaniami obywatelskimi i wynikami akademickimi” została przygotowana pod kierunkiem prof. Rafała Haffera z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika (UMK) w Toruniu oraz promotora pomocniczego prof. Øivinda Stranda z Norweskiego Uniwersytetu Naukowo-Technicznego (NUNT) w Ålesund. Celem pracy było zbadanie, w jaki sposób projekt systemu zapewnienia jakości kształcenia oraz realizowane w jego ramach działania wpływają na zmienne: jakość kształcenia uniwersyteckiego (JKU), lojalność studentów (LS), akademickie zachowania obywatelskie (AZO) i wyniki akademickie (WA), a także na relacje między nimi w różnych kontekstach kulturowych.

W badaniu zastosowano podejście oparte na metodach mieszanych, łączące jakościową technikę studium przypadku z ilościową techniką ankiety. Badania przeprowadzono na dwóch uniwersytetach europejskich: Uniwersytecie Mikołaja Kopernika (UMK) w Polsce oraz Norweskim Uniwersytecie Nauki i Technologii (NTNU) w Norwegii. Instytucje te zostały wybrane ze względu na ich kontrastujące profile kulturowe oparte na teorii wymiarów kulturowych Hofstede. Ponadto, oba uniwersytety posiadają ugruntowane systemy zapewniania jakości (SZJ) kształcenia ukierunkowane na poprawę jakości kształcenia i działają w ramach europejskiego systemu Procesu Bolońskiego, zapewniając solidne podstawy do porównań międzykulturowych przy zachowaniu porównywalności strukturalnej.

Sformułowano następujące pytania badawcze dla studium przypadku.

1. Jakie pomiary są realizowane w systemie zapewnienia jakości kształcenia na uczelni?
2. Jakie procedury doskonalenia jakości kształcenia, satysfakcji studentów oraz systemu zapewnienia jakości kształcenia są stosowane na uczelni?

3. W jakim stopniu system zapewnienia jakości kształcenia przyczynia się do poprawy jakości kształcenia i satysfakcji studentów na uczelni?
4. W jaki sposób uczelnia posługuje się systemem zapewnienia jakości kształcenia?
5. Jak studenci postrzegają system zapewnienia jakości?
6. Jakie są podobieństwa i różnice między systemami zapewnienia jakości obu uniwersytetów?

Jedenaście hipotez brzmi: H1: Istnieje pozytywna relacja między jakością kształcenia uniwersyteckiego a akademickimi zachowaniami obywatelskimi; H2: Istnieje pozytywna relacja między jakością kształcenia uniwersyteckiego a lojalnością studentów; H3: Istnieje pozytywna relacja między lojalnością studentów a akademickimi zachowaniami obywatelskimi. H4: Lojalność studentów mediuje w relacji między jakością kształcenia uniwersyteckiego a akademickimi zachowaniami obywatelskimi. H5: Istnieje pozytywna relacja między jakością kształcenia uniwersyteckiego a wynikami akademickimi. H6: Istnieje pozytywna relacja między akademickimi zachowaniami obywatelskimi a wynikami akademickimi. H7: Akademickie zachowania obywatelskie mediują w relacji między jakością kształcenia uniwersyteckiego a wynikami akademickimi. H8: Dystans władzy moderuje relację między JKU a LS. H9: Męskość vs. Kobiecość moderuje relację między AZO a WA. H10: Męskość vs. Kobiecość moderuje relację między JKU a WA. H11: Kolektywizm moderuje relację między LS a AZO.

Komponent ilościowy badania obejmował zbieranie danych ankietowych od 242 studentów kierunków biznesowych (165 z Polski i 77 z Norwegii) przy użyciu zwalidowanych skal do pomiaru JKU, LS, AZO, WA oraz wymiarów kulturowych. Analiza danych została przeprowadzona przy użyciu modelowania równań strukturalnych metodą najmniejszych kwadratów częściowych (PLS-SEM) z oprogramowaniem WarpPLS 8.0. Komponent jakościowy badania składał się z częściowo ustrukturyzowanych wywiadów z 15 interesariuszami (6 w UMK i 9 w

NUNT) z obu uniwersytetów, w tym przewodniczącymi uczelnianej rady ds. jakości kształcenia, członkami kadry oraz studentami. Dane z wywiadów zostały przeanalizowane przy użyciu analizy tematycznej i syntezy międzyprzypadkowej w celu identyfikacji podobieństw i różnic między dwoma systemami zapewnienia jakości.

W rozdziale 1 ustanowiono podstawy teoretyczne poprzez eksplorację wieloaspektowej definicji jakości w szkolnictwie wyższym, śledząc ewolucję od podstawowych metod inspekcji do kompleksowych systemów zarządzania jakością. Nakreślono w nim ramy oceny jakości kształcenia uniwersyteckiego, komponenty systemów zarządzania jakością oraz rolę zewnętrznej akredytacji w zapewnianiu jakości kształcenia w szkolnictwie wyższym. W rozdziale 2 opracowano ramy teoretyczne i postawiono hipotezy badawcze poprzez systematyczną analizę relacji między JKU, LS, AZO i WA, a także wymiarami kulturowymi jako moderatorami. Opierając się na teorii wymiany społecznej, teorii spójności poznawczej oraz teorii wymiarów kulturowych Hofstede, w rozdziale wskazano również, w jaki sposób czynniki kulturowe moderują te relacje i zidentyfikowano znaczące luki badawcze w międzykulturowych kontekstach szkolnictwa wyższego. W rozdziale 3 przedstawiono kompleksowe podejście badawcze oparte na metodach mieszanych, szczegółowo opisując procedury zbierania danych, charakterystyki próby, instrumenty pomiarowe oraz metody analityczne. W rozdziale opisano zarówno ilościową technikę ankiety, jak i jakościowe protokoły studium przypadku, zapewniając rygor metodyczny poprzez triangulację danych. W rozdziale 4 przedstawiono zintegrowane wyniki zarówno z ilościowych, jak i jakościowych komponentów badania, w tym szczegółowe wyniki badania ankietowego, analizy moderacji i studium przypadku z obu uniwersytetów oraz kompleksową analizę porównawczą podkreślającą podobieństwa i różnice instytucjonalne.

Potwierdzone hipotezy: H1, H2, H3 i H4 były istotne w obu krajach. H6 była istotna tylko w Polsce, podczas gdy H5 była istotna tylko w Norwegii. Moderacja kulturowa została potwierdzona dla H9 w Polsce, H10 w Norwegii oraz H11 w Polsce.

Niepotwierdzone hipotezy: H7 i H8 nie wykazały istotności w żadnym z krajów.

Analiza jakościowa ujawniła, że oba uniwersytety wdrożyły kompleksowe SZJ, zgodnie z wymaganiami europejskiego Procesu Bolońskiego, ale z odmiennymi podejściami implementacyjnymi. UMK zastosował bardziej hierarchiczny system oparty na ankietach z formalnymi procesami doskonalenia, podczas gdy NUNT wykorzystał podejście dualne łączące ankiety z partycypacyjnymi „grupami referencyjnymi” umożliwiającymi przekazywanie opinii w czasie rzeczywistym przez cały semestr. Obie instytucje borykały się ze wspólnymi wyzwaniami dotyczącymi zaangażowania studentów i przejrzystości komunikacji, choć konteksty kulturowe kształtowały ich specyficzne manifestacje i rozwiązania.

Niniejsze badanie demonstruje, że podczas gdy ustandaryzowane procedury zapewniają fundament, skuteczne zapewnienie jakości zależy przede wszystkim od projektu instytucjonalnego, przejrzystości komunikacji oraz autentycznego zaangażowania interesariuszy, przy czym czynniki kulturowe służą jako ważne wpływy moderujące. Podczas gdy pewne relacje działają konsekwentnie w różnych kulturach, ścieżki wydajności i efekty moderacji kulturowej tworzą odrębne środowiska operacyjne. Uniwersytety powinny wdrażać przejrzyste systemy informacji zwrotnej, skutecznie współpracować z przedstawicielami studentów w ramach struktur SZJ, przyjmować mechanizmy terminowej informacji zwrotnej, przekształcać się z podejść skupionych na dokumentacji na podejścia skoncentrowane na uczeniu się oraz rozwijać kulturowo dopasowane systemy uznania. Badanie przyczynia się do rozwiązania „paradoksu jakości” poprzez pokazanie, że skuteczność SZJ zależy od inteligencji kulturowej, przejrzystości komunikacji oraz autentycznego zaangażowania z podwójnymi rolami studentów jako odbiorców usług i aktywnych członków społeczności akademickiej.